

UPPGIFT
Infrastrukturens
utveckling
förändrar
våra liv

BETYGSGRUNDANDE UPPGIFTER

*Kopplad till kursplanen historia, samhällskunskap & teknik.
Kan redovisas skriftligt eller muntligt:*

Utgå från texten i övningen (sid 2-3) och reflektera över ämnena nedan.

Kopplad till kursplanen i historia:

Beskriv hur infrastrukturen förändras för vanligt folk under framväxandet av välfärdssamhället och folkhemmet i Sverige.

Kopplad till kursplanen i samhällskunskap:

Diskutera situationen för kvinnor i samhällen som saknar modern infrastruktur och hur det påverkar deras möjligheter i samhället och yrkeslivet. Jämför situationen med kvinnors möjligheter i dagens Sverige.

Kopplad till kursplanen i teknik:

Ge exempel på en teknisk lösning för infrastruktur i moderna bostadshus och beskriv hur den har utvecklats sedan början av 1900-talet fram till idag. Beskriv någon eller några av orsakerna som drev fram utvecklingen av den tekniska lösningen du har valt.

INFRASTRUKTURENS UTVECKLING FÖRÄNDRAR VÅRA LIV

Sedan förra sekelskiftet har livet i och omkring våra bostäder genomgått stora förändringar. Både socialt (hur människor umgås med varandra) och praktiskt, med hjälp av nya tekniska lösningar. Mycket av det som vi idag gör inne i våra bostäder, var vi då tvungna att gå ut för att göra.

För att värma bostäderna och laga mat hämtade vi ved ute och eldade i kakelugnar och vedspisar. Kallt vatten fanns kanske i köket men ett badrum med varmt vatten, badkar och en vattentoalett var en enorm lyx. Istället gick man till ett torrdass på gården och tvättade sig i tvättfat och baljor inomhus. Det fanns också badstugor man kunde besöka om man inte tillhörde den allra fattigaste befolkningen.

Fortfarande på 1950-talet var hälften av toaletterna i Stockholm torrdass. Det var först när svenskarna fick det bättre och vår levnadsstandard höjdes under 1930-40-talet som det blev standard för svenska bostäder att ha både toalett och badrum. Det var då som arkitekturstilen Funktionalismen, eller funkis som den brukar kallas, kom till Sverige. Hus byggda i funkisstil skulle erbjuda den breda befolkningen ljusa, hälsosamma och funktionella bostäder. De politiska beslut som fattades för att förbättra välfärden för vanliga svenskar under 1930 - 50-talet kallades för folkhemmet eller folkhemsbygget. Det var då som grunderna till vårt välfärdssamhälle byggdes. Det var inte bara husen och infrastrukturen som blev bättre för vanligt folk då. När det svenska välfärdssamhället växte fram skapades mer jämlika sociala system för hela befolkningen. Då formades sådant som är självklart för oss idag - som skola, sjukvård, barn- och äldreomsorg, försäkringar och arbetsmarknadsstöd.

Det är under samma tidsperiod som gemensamma tvättstugor börjar byggas i bostadshus. Men elektriska tvättmaskiner blir vanliga först på 1950 och 1960-talet.

Innan dess eldade man för att kunna tvätta i varmt vatten. För att torka tvätten hängde man den kanske ute på gården eller på torkvindar som var vanligt högst upp i husen i städerna. Innan den elektriska tvättmaskinen kom var det ett stort projekt att tvätta sina kläder. I "Hemmets bok" som var en guide för hemmafruar från 1909, beskrivs en normalstor tvätt som en process som tar 4 dagar. Tänk idag trycker vi bara på knappar och några timmar senare är det klart!

Det var kvinnorna som ansvarade för tvätt, matlagning och barnpassning i hemmen. Hur tror ni att det var att sköta ett hushåll, när det inte fanns rinnande vatten, värme eller elspisar?

Kylskåp var också lyx. De första elektriska kylskåpen kom redan på 1920-talet, men inte förrän på 1960-talet fanns det elektriska kylskåp i de allra flesta bostäder. Innan kylskåpet blev standard använde man isskåp. I isskåpen fanns en behållare för is högst upp, som sakta smälte och höll matvarorna svala. Smältvattnet rann sedan ut ur ett rör som kopplades till avloppet, eller en hink om inget avlopp fanns. Isen levererades till hemmen av "ismännen".

När isarna låg under vintern arbetade ismännen med att såga ut stora isblock som de sedan förvarade i stackar, stora högar som kunde vara 10 meter långa och 5 meter höga. Stackarna täcktes med sågspån som sedan höll kylan under hela sommaren. Ismännen fraktade isblocken med häst och vagn till städerna och levererade isen vid dörren.

Ett skaffereri hade man inomhus, men för konserver, potatis etc. Det fanns ofta en matkällare där temperaturen var lägre. Matkällaren placerades alltid i husets norrläge för att kunna hållas så svalt som möjligt.

Det finns också många andra tekniska lösningar som förändrar våra bostäder och vårt vardagsliv under den här perioden; elektriskt ljus, element, hissar, telefon, radio, tv, internet, elspisar, fjärrvärme, avlopp utvecklas, reningsverk och vattenverk blir större och modernare, system för avfallshantering och återvinning och så vidare.

De senaste decennierna har också ny teknik börjat användas i våra hem, som till exempel smarta kylskåp och robotdammsugare.

Förutom att all ny teknik har förenklat våra liv och gjort det mycket bekvämare för de som bor och lever sina liv i husen, så har den också förändrat vårt sätt att röra oss i och omkring våra bostäder. Tänk dig ett flerfamiljshus i en svensk stad i början av 1900-talet. Då sprang vi in och ut ur lägenheterna för att hämta ved och vatten, slänga sopor, hänga tvätt, tömma pottor, gå på dass osv. Dörrarna stod ofta öppna och alla grannar kände varandra. I vardagen hade vi betydligt fler sociala kontakter, både med grannar och alla andra i närområdet som arbetade med att få vardagen att fungera.

Idag kan vi göra det mesta utan att behöva gå ut genom dörren och i större städer är det inte ens självklart att vi hälsar på våra grannar.